

MÅNADENS SJUKDOM

OSTEOKONDROS

Sjukdomens namn kommer av grekiskans *osteon*, som betyder ben, och *chondros*, som betyder brosk. Ändelsen -os antyder att det handlar om en *degenerativ* (nedbrytande) förändring. Osteokondros är en sjukdom som drabbar led- och tillväxtbrosk och i grava fall kan ge skador på underliggande ben. Sjukdomen finns hos många olika djurarter inklusive människa. Hos våra husdjur är den vanlig hos hund, häst, broiler, kalkon och gris. Sjukdomen drabbar växande grisar upp till cirka 1 års ålder. Mikroskopiska förändringar kan ses redan från en dags ålder, men kliniska symptom ses vanligen först hos slaktsvin/unga gyltor. Sjukdomen är vanlig och olika studier visar att 10-100 % av grisarna har små förändringar i brosket. Vid slakt påvisas synbara förändringar hos 2-4 % av grisarna. Vissa leder drabbas oftare än andra. I litteraturen anges att tillväxtbrosk i de ben som växer under lång tid lättare drabbas, det vill säga armbågsled, knäled, eller lederna mellan ryggkotorna. När ben växer, bildas först en ”modell” av broskvävnad. Brosket kräver näring för att kunna växa och mineraler för att omvandlas till ben (*mineraliseras*), och dessa förs ut i brosket via små blodkärl. Vid osteokondros är vissa kärl skadade eller tillbakabildade och närliggande brosk mineraliseras inte utan går i stället i *nekros* (dvs broskvävnaden dör). Nekrotiskt brosk är skört och spricker lätt, och hårda stötar eller kraftig belastning kan göra att ett redan försvagat brosk skadas.

Alla grisar uppvisar inte kliniska symptom. Så länge nekrosen ligger inuti normalt brosk ses inga symptom, men om brosket spricker så att nekrotiskt material kommer i kontakt med leden uppstår en *inflammation* och grisen får ont. Osteokondros är ofta dubbelsidigt och kan drabba flera leder, men risken för sprickor är störst i de delar av leden som belastas hårdast. Detta kan förklara de skillnader som finns mellan olika djurslag. Orsaken till sjukdomen är *multifaktoriell*. Den drabbar ffa snabbväxande djur och arvet har betydelse i detta sammanhang. Utfodring diskuteras ofta, men har kanske framförallt betydelse för tillväxthastigheten. Det finns rapporter som anger att sjukdomen är vanligare hos utegående grisar, men det är oklart om detta gäller generellt. Vildsvin har lägre förekomst.

Sjukdomen ses som hälta, stelhet eller svårighet att röra sig. Om sjukdomen drabbar bakbenens långa rörben eller sittbensknölens tillväxtzon, kan i enstaka fall ledhuvudet eller sittbensknölen lossna från benet och grisen blir hundsittande. Detta har framförallt setts hos högdräktiga gyltor som rör sig över hala golvytor. Hälta orsakad av osteokondros är svår att skilja från hälta av andra orsaker. Vätskefyllnaden i leden kan öka, men däremot ser man sällan en svullnad i vävnaden runt leden, vilket är vanligt vid infektioner. Vid hälta orsakad av en infektion har grisen feber och nedsatt allmäntillstånd, vilket den inte har vid osteokondros.

Det finns ingen specifik behandling för gris. Halta grisar kan sättas i ensambox på ett mjukt underlag. Grisar med kraftiga symptom bör avlivas. Tänkbara halkriser bör åtgärdas.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se